

ELEMENTELE CONSTITUTIVE ȘI ELEMENTELE CIRCUMSTANȚIALE AGRAVANTE ALE INFRAȚIUNILOR CONTRA PATRIMONIULUI MILITAR

Sergiu BRÎNZA

Universitatea de Stat din Moldova

Articolul de față este dedicat analizei juridico-penale a infracțiunilor contra patrimoniului militar, prevăzute la art.379-381 CP RM. Sunt examinate elementele constitutive (obiectul, latura obiectivă, latura subiectivă și subiectul), precum și elementele circumstanțiale agravante ale acestor infracțiuni. Sunt propuse criterii de delimitare a infracțiunilor specificate la art.379-381 CP RM în raport cu faptele conexe de factură penală sau nepenală. Printre aspectele de noutate ale studiului de față trebuie remarcată revizuirea concepției de identificare a variantelor-tip și a variantelor agravate în cazul infracțiunilor prevăzute la art.379 CP RM. În rezultatul analizei efectuate se ajunge la concluzia că, datorită specificului lor, infracțiunile contra patrimoniului militar nu au victimă. De asemenea, se stabilește că infracțiunile prevăzute la art.379-381 CP RM sunt săvârșite pe calea acțiunii (și) sau inacțiunii. Se arată că, de cele mai dese ori, infracțiunile contra patrimoniului militar au o factură materială. Doar în situația infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.381 CP RM se atestă existența semnelor atât ale unei infracțiuni materiale, cât și ale unei infracțiuni formale. Se relevă că timpul de război este un semn secundar obligatoriu al laturii obiective în ipoteza infracțiunilor specificate la lit.a) alin.(3) art.379, lit.a) alin.(2) art.380, lit.a) alin.(2) și lit.a) alin.(4) art.381 CP RM. Se stabilește că ambianța infracțiunii (și anume – condițiile de luptă) constituie un semn secundar obligatoriu al laturii obiective în cazul infracțiunilor prevăzute la lit.b) alin.(3) art.379, lit.b) alin.(2) art.380, lit.b) alin.(2) și lit.b) alin.(4) art.381 CP RM. Se arată că infracțiunea specificată la art.380 CP RM este săvârșită din imprudență. În situații de altă natură, făptuitorul manifestă intenție sau imprudență față de fapta prejudiciabilă și numai imprudență în raport cu urmările prejudiciabile (de exemplu, în cazul infracțiunilor prevăzute la alin.(1) art.381 (în ipoteza pierderii sau deteriorării echipamentului care i-a fost eliberat făptuitorului pentru folosință personală, în urma încălcării regulilor de păstrare) și la alin.(3) art.381 CP RM). În celelalte cazuri, infracțiunile contra patrimoniului militar sunt săvârșite cu intenție. În fine, se relevă că subiectul infracțiunilor contra patrimoniului militar este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 18 ani și care are calitatea specială de militar.

Cuvinte-cheie: *infracțiuni contra patrimoniului militar, patrimoniu militar, militar, distrugere, deteriorare, echipament militar, încălcarea regulilor de păstrare, timp de război, condiții de luptă.*

THE CONSTITUENT ELEMENTS AND THE AGGRAVATING CIRCUMSTANTIAL ELEMENTS OF THE OFFENCES AGAINST THE MILITARY PATRIMONY

This article is dedicated to the legal-penal analysis of the offences against the military patrimony, referred to at art.379-381 PC RM. There are examined the constituent elements (the object, objective side, subjective side and the subject), as well as the circumstantial aggravating elements of the offences in question. Additionally, there are recommended delimitation criteria with regard to the relation between the offences specified in art.379-381 PC RM and the related penal or non-penal acts. Among the novelty attributes brought to the table by this study, it is worth mentioning the reviewing of the identification procedure of the original forms and the aggravated forms of the offences specified in art.379 PC RM. As a result of this analysis, it is concluded that due to their specific character, the offences against the military patrimony don't possess a victim. It is also established that the offences under art.379-381 PC RM are committed by means of action (and) or inaction. It is shown then that, most often, offences against the military patrimony have a material makeup. Only in the case of the offence specified in par.(1) art.381 PC RM, we can track signs of both material and formal offences. It is revealed that wartime is a compulsory secondary sign of the objective side with regard to the offences under lett. a) par.(3) art.379, lett. a) par.(2) art.380, lett.a) par.(2) and lett.a) par.(4) art.381 PC RM. Additionally, it is established that the environment of the offence (namely – the combat conditions) form the compulsory secondary sign of the objective side with regard to the offences under lett.b) par.(3) art.379, lett.b) par.(2) art.380, lett.b) par.(2) and lett.b) par.(4) art.381 PC RM. It is demonstrated that the offence specified in art.380 PC RM is committed under circumstances manifesting recklessness. In some cases, the offender manifests intention or recklessness with regard to the prejudicial act and only recklessness in relation to the prejudicial consequences (for example, in the case of the offences under par.(1) art.381 (if the equipment issued to the offender for personal use was lost or damaged, as a result of not following the maintenance regulations) and par.(3) art.381 PC RM). In other cases, the offences against the military patrimony are committed with intention. Finally but not least important, it is revealed that the subject of the offences against the military patrimony is the accountable natural person who at the time of the offence reached the age of 18 and has the special quality of military representative.

Keywords: *offences against the military patrimony, military patrimony, military representative, destruction, damage, military equipment, breakage of maintenance regulations, wartime, combat conditions.*

Introducere

Prin „infracțiuni militare” se au în vedere faptele socialmente periculoase, săvârșite de către militari, cu intenție sau din imprudență, care aduc atingere, prin excelență, relațiilor sociale cu privire la securitatea militară a Republicii Moldova, răspunderea penală pentru care se stabilește în art.364-388 din Codul penal al Republicii Moldova (în continuare – CP RM)^{1,2}

Tipologia infracțiunilor militare poate fi prezentată în felul următor: 1) infracțiuni contra ordinii și disciplinei militare (art.364-369, 371, 372 CP RM); 2) infracțiuni militare care presupun încălcarea unor reguli speciale (art.373-377 CP RM); 3) infracțiuni militare de serviciu (art.370 și 378 CP RM); 4) infracțiuni contra patrimoniului militar (art.379-381 CP RM); 5) infracțiuni în domeniul transportului militar (art.382-384 CP RM); 6) infracțiuni săvârșite de militari pe câmpul de luptă sau în prizonierat (art.385-388 CP RM).

În cadrul prezentului studiu atenție va fi acordată analizei infracțiunilor contra patrimoniului militar.

Rezultate și discuții

1. Distrugerea sau deteriorarea intenționată a patrimoniului militar

În art.379 CP RM, sub denumirea marginală de distrugere sau deteriorare intenționată a patrimoniului militar sunt reunite două variante-tip de infracțiuni³ și o variantă agravată de infracțiune. Astfel, prima variantă-tip de infracțiune, prevăzută la alin.(1) art.379 CP RM, se exprimă în distrugerea sau deteriorarea intenționată a armamentului, munițiilor, mijloacelor de locomoție, tehnicii militare sau a unui alt patrimoniu militar. La rândul său, cea de-a doua variantă-tip de infracțiune, specificată la alin.(2) art.379 CP RM, constă în distrugerea sau deteriorarea intenționată a armamentului, munițiilor, mijloacelor de locomoție, tehnicii militare sau a unui alt patrimoniu militar, soldată cu urmări grave. Varianta agravată de infracțiune, consemnată la alin.(3) art.379 CP RM, presupune că infracțiunile prevăzute la alineatele (1) sau (2) sunt săvârșite: pe timp de război (lit.a)); în condiții de luptă (lit.b)).

În corespundere cu Decretul Președintelui Republicii Moldova cu privire la declararea drept proprietate a Republicii Moldova a armamentului, tehnicii militare, altor bunuri militare, care aparțin unităților militare ale Armatei Sovietice, dislocate pe teritoriul republicii, nr.234 din 14.11.1991 [1], au fost declarate drept proprietate a Republicii Moldova armele, munițiile, mijloacele de transport, tehnica militară, bazele militare și celelalte bunuri care aparțin unităților militare ale Armatei Sovietice dislocate pe teritoriul republicii. În vederea executării acestui Decret, la 17.03.1992 a fost adoptată Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la crearea bazei tehnico-materiale a Forțelor Armate ale Republicii Moldova, nr.174 [2]. Prin acest act normativ s-a hotărât: Ministerul Apărării al Republicii Moldova să ia în primire, de la Comandamentul Suprem al Forțelor Armate ale CSI, armamentul, tehnica militară, alte bunuri materiale ale unităților militare, subunităților, cluburilor militare sportive, bazelor Forțelor Armate ale fostei URSS dislocate pe teritoriul Republicii Moldova; Ministerului Apărării al Republicii Moldova să i se transmită terenurile de pământ,

¹ Această definiție rezultă din definiția legală a noțiunii de infracțiuni militare formulată la alin.(1) art.128 CP RM: „Prin „infracțiuni militare” se înțelege infracțiunile, prevăzute de prezentul cod, contra modului stabilit de îndeplinire a serviciului militar, săvârșite de persoanele care îndeplinesc serviciul militar prin contract, în termen, cu termen redus sau ca rezervești concentrați ori mobilizați”.

² În Republica Moldova, numărul de cazuri de infracțiuni militare înregistrate în ultimii ani se cifrează la: 71 – în anul 2006; 63 – în anul 2007; 78 – în anul 2008; 95 – în anul 2009; 65 – în anul 2010; 105 – în anul 2011; 119 – în anul 2012; 144 – în anul 2013; 102 – în anul 2014; 157 – în anul 2015; 27 – în primele trei luni ale anului 2016*.

* Informația operativă privind infracționalitatea pe teritoriul Republicii Moldova în perioada de 12 luni ale anului 2007. http://mai.gov.md/tabel_2007; Informația operativă privind infracționalitatea pe teritoriul Republicii Moldova în perioada de 12 luni ale anului 2008. http://mai.gov.md/tab_stat2008; Informația operativă privind infracționalitatea pe teritoriul Republicii Moldova în perioada de 12 luni ale anului 2009. <http://mai.gov.md/content/4459>; Informația operativă privind infracționalitatea pe teritoriul Republicii Moldova în perioada de 12 luni ale anului 2010. <http://mai.gov.md/content/6945>; Informația operativă privind infracționalitatea pe teritoriul Republicii Moldova în perioada de 12 luni ale anului 2011. <http://mai.gov.md/content/11047>; Informația operativă privind infracționalitatea pe teritoriul Republicii Moldova în perioada de 12 luni ale anului 2012. <http://mai.gov.md/content/21556>; Informația operativă privind infracționalitatea pe teritoriul Republicii Moldova în perioada de 12 luni ale anului 2013. <http://mai.gov.md/content/26521>; Informația operativă privind infracționalitatea pe teritoriul Republicii Moldova în perioada de 12 luni ale anului 2014. <http://mai.gov.md/ro/advanced-page-type/date-statistic>; Informația operativă privind infracționalitatea pe teritoriul Republicii Moldova în perioada de 12 luni ale anului 2015. <http://mai.gov.md/ro/advanced-page-type/date-statistic>; Informația operativă privind infracționalitatea pe teritoriul Republicii Moldova în perioada primelor 3 luni ale anului 2016. <http://mai.gov.md/ro/advanced-page-type/date-statistic>

³ Accentuăm că art.379 CP RM stabilește răspunderea pentru două infracțiuni de sine stătătoare. Aceste infracțiuni se pot afla între ele în concurs. Dispoziția de la alin.(1) art.379 CP RM presupune că daunele care se produc nu sunt grave. În cazul infracțiunii specificate la alin.(2) art.379 CP RM, urmările grave se află în legătură causală cu fapta de distrugere sau deteriorare intenționată a armamentului, munițiilor, mijloacelor de locomoție, tehnicii militare sau a unui alt patrimoniu militar, nu cu urmările care nu sunt grave.

distribuite anterior unităților militare pentru poligoane, câmpuri de instruire și alte obiecte în limitele necesităților Ministerului Apărării al Republicii Moldova la momentul actual.

Potrivit alin.(3) și (4) art.13 al Legii cu privire la apărarea națională, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 25.07.2003 [3], obiectele și construcțiile militare, toate categoriile de armament, de tehnică militară și de alte bunuri militare sunt proprietate a statului, se află în gestiunea Forțelor Armate, care, în baza și în limitele stabilite de legislație, exercită dreptul de posesiune, de folosință și de dispunere de aceste bunuri. Bunurile statului care asigură necesitățile sistemului național de apărare și îndeplinirea sarcinilor de mobilizare nu pot fi sechestrate și nu pot trece în proprietate privată.

Luând în considerare aceste dispoziții normative, în cazurile de distrugere sau deteriorare intenționată a armamentului, munițiilor, mijloacelor de locomoție, tehnicii militare sau a unui alt patrimoniu militar, devine oportună aplicarea răspunderii pentru fapta în cauză în conformitate cu art.379 CP RM.

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.379 CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la integritatea, substanța și potențialul de utilizare a patrimoniului militar, apărare împotriva distrugerii sau deteriorării intenționate a patrimoniului militar.

Obiectul material al acestei infracțiuni îl constituie armamentul, munițiile, mijloacele de locomoție, tehnica militară sau alte bunuri care reprezintă patrimoniul militar.

Din Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului privind modul de comercializare a tehnicii militare, armamentului și altor mijloace tehnice militare de care dispun Forțele Armate ale Republicii Moldova, nr.283 din 17.02.1999 [4], reiese că prin „alte bunuri care reprezintă patrimoniul militar” trebuie de înțeles: tehnica specială; tehnica de calcul; mijloacele de telecomunicații; componentele sistemului automat de comandă; clădiri; edificii etc.

Latura obiectivă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.379 CP RM are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă care constă în acțiunea sau în inacțiunea de cauzare a distrugerii ori deteriorării patrimoniului militar; 2) urmările prejudiciabile sub forma distrugerii sau deteriorării armamentului, munițiilor, mijloacelor de locomoție, tehnicii militare sau a unui alt patrimoniu militar; 3) legătura de cauzalitate dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

În continuare vom examina, întâi de toate, fapta prejudiciabilă prevăzută la alin.(1) art.379 CP RM.

Astfel, prin „cauzarea distrugerii” trebuie de înțeles influențarea nemijlocită infracțională asupra armamentului, munițiilor, mijloacelor de locomoție, tehnicii militare sau a unui alt patrimoniu militar, care presupune încetarea existenței fizice a acestuia sau aducerea patrimoniului militar într-o asemenea stare, care exclude – în totalitate și definitiv – utilizarea conform destinației sale funcționale; patrimoniul militar nu mai poate fi restabilit pe calea reparației sau restaurării, fiind scos complet din circuitul economic.

Prin „cauzarea deteriorării” se are în vedere o astfel de influențare nemijlocită infracțională asupra armamentului, munițiilor, mijloacelor de locomoție, tehnicii militare sau a unui alt patrimoniu militar, care presupune o modificare a calităților lui utile, o înrăutățire considerabilă a stării patrimoniului militar, acesta devenind inutilizabil parțial sau temporar. Înrăutățirea lui calitativă poate fi înlăturată pe calea reparației, restaurării, tratării animalului sau prin alt procedeu de reabilitare.

Infracțiunea specificată la alin.(1) art.379 CP RM poate fi săvârșită nu doar pe calea acțiunii, ci și pe calea inacțiunii. De exemplu, împiedicarea luării măsurilor de conservare ori de salvare a unui bun aparținând patrimoniului militar constituie o formă pasivă de distrugere sau deteriorare a acestuia, întrucât făptuitorul nu acționează nemijlocit asupra bunului pentru a-l distruge sau deteriora, dar prin fapta sa împiedică luarea măsurilor necesare să apere bunul de pericolul distrugerii sau al deteriorării care îl amenință.

Metodele de săvârșire a infracțiunii (incendiere, provocarea exploziei, inundarea spațiilor în care locuiesc militarii, provocarea unor accidente în transportul militarilor, provocarea prăbușirii clădirilor și construcțiilor locuite de militari, provocarea ruperii barajelor etc.) nu influențează asupra calificării celor săvârșite în baza alin.(1) art.379 CP RM, însă pot fi luate în considerare la individualizarea pedepsei.

Infracțiunea de distrugere sau deteriorare intenționată a patrimoniului militar este o infracțiune materială. Ea se consideră consumată din momentul distrugerii sau deteriorării armamentului, munițiilor, mijloacelor de locomoție, tehnicii militare sau a unui alt patrimoniu militar. Dacă valoarea patrimoniului militar distrus sau deteriorat se cifrează în proporții mari, răspunderea se va aplica pentru infracțiunea prevăzută la alin.(2) art.379 CP RM. Reiese că, în situația infracțiunii specificate la alin.(1) art.379 CP RM, mărimea daunelor cauzate nu poate depăși 2500 unități convenționale.

Mărimea daunelor cauzate prin infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.379 CP RM nu cunoaște o limită inferioară. Totuși, dacă mărimea daunelor cauzate prin această infracțiune este mult prea mică, poate opera prevederea de la alin.(2) art.14 CP RM.

Latura subiectivă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.379 CP RM se caracterizează prin intenție directă sau indirectă. Dacă făptuitorul manifestă imprudență, va răspunde pentru distrugerea sau deteriorarea din imprudență a patrimoniului militar, în baza art.380 CP RM.

Motivele infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.379 CP RM pot fi dintre cele mai variate: răzbunare; ură; interesul material (presupunând săvârșirea infracțiunii la comandă în schimbul unei remunerații materiale) etc.

Trebuie de precizat că printre scopurile infracțiunii de distrugere sau deteriorare intenționată a patrimoniului militar nu se pot număra: scopul de a intimida populația unui stat ori o parte din ea, de a atrage atenția societății asupra ideilor politice, religioase ori de altă natură ale făptuitorului sau de a sili un stat, o organizație internațională, o persoană juridică sau fizică să săvârșească sau să se abțină de la săvârșirea vreunei acțiuni (scop specific pentru infracțiunile specificate la art.278 CP RM); scopul de a slăbi baza economică și capacitatea de apărare a țării (scop specific pentru infracțiunea prevăzută la art.343 CP RM).

Subiectul infracțiunii specificate la alin.(1) art.379 CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii faptei a atins vârsta de 18 ani și care are calitatea specială de militar. În conformitate cu Legea cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 18.07.2002 [5]: cetățenii care îndeplinesc serviciul militar se numesc militari (alin.(2) art.7); serviciul militar se îndeplinește în următoarele forme: a) serviciul militar prin contract; b) serviciul militar în termen; c) serviciul militar cu termen redus; d) serviciul militar ca rezerviști concentrați sau mobilizați (alin.(2) art.4). Aceleași forme ale serviciului militar sunt enumerate în art. 128 CP RM.

În altă ordine de idei, cât privește infracțiunea prevăzută la alin.(2) art.379 CP RM, în principal, deosebirea acesteia de infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.379 CP RM ține de conținutul urmărilor prejudiciabile. În sensul dispoziției de la alin.(2) art.379 CP RM, prin „urmări grave” se înțelege: vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății; decesul persoanei; daunele materiale în proporții mari.

În ce privește circumstanța agravantă consemnată la lit.a) alin.(3) art.379 CP RM, conform art.127 CP RM, prin „timp de război” se înțelege intervalul de la data declarării mobilizării⁴ sau a începerii operațiilor de război până la data trecerii armatei la starea de pace.

Referitor la circumstanța agravantă specificată la lit.b) alin.(3) art.379 CP RM, prin „condiții de luptă” trebuie de înțeles ambianța caracterizată prin ansamblul acțiunilor violente desfășurate în mod organizat între două grupări de forțe care urmăresc scopuri opuse, conținutul, amploarea și intensitatea acțiunilor fiind determinate de scopurile confruntării, de esența sa social-politică, de caracterul și trăsăturile sale, precum și de cantitatea, dar mai ales calitatea luptătorilor, armamentului și tehnicii militare. Condiții de luptă se pot atesta atât pe timp de război, cât și pe timp de pace. Conform art.2 al Legii cu privire la apărarea națională, acțiunea de apărare este forma de bază a acțiunilor de luptă, care are scopul de a zădărnici ofensiva inamicului, de a-i provoca pierderi cât mai mari, de a păstra cu fermitate pozițiile încredințate, de a câștiga timp și a crea condițiile necesare pentru trecerea la acțiuni militare ofensive în scopul eliberării teritoriului ocupat.

2. Distrugerea sau deteriorarea din imprudență a patrimoniului militar

Fapta de distrugere sau deteriorare din imprudență a patrimoniului militar este incriminată în art.380 CP RM într-o variantă-tip și într-o variantă agravată. Astfel, varianta-tip de infracțiune, specificată la alin.(1) art.380 CP RM, constă în distrugerea sau deteriorarea din imprudență a patrimoniului militar în proporții mari. La rândul său, varianta agravată de infracțiune, consemnată la alin.(2) art.380 CP RM, presupune că infracțiunea prevăzută la alineatul (1) este săvârșită: pe timp de război (lit.a)); în condiții de luptă (lit.b)).

Urmărind ocrotirea integrității, substanței și potențialului de utilizare a patrimoniului militar în mod plener, legiuitorul a incriminat distrugerea și deteriorarea bunurilor în cazul în care făptuitorul manifestă nu doar intenție (ca în cazul faptelor incriminate la art.379 CP RM), dar și imprudență (ca în cazul faptei incriminate la art.380 CP RM). Astfel, s-a luat în considerare că apărarea penală a patrimoniului militar trebuie să se realizeze prin incriminarea faptelor ce aduc atingere însăși existenței bunului privit în materialitatea sa, indiferent de forma de vinovăție manifestată de către făptuitor.

⁴ În corespundere cu art.1 al Legii privind regimul stării de urgență, de asediu și de război, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 24.06.2004*, mobilizare reprezintă activitatea complexă desfășurată pe plan politic, economic, administrativ și militar în scopul asigurării cu resurse umane și tehnico-materiale necesare apărării țării și trecerii statului de la starea de pace la starea de război.

* Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr.132-137.

Obiectul juridic special al infracțiunii specificate la art.380 CP RM îl constituie relațiile sociale cu privire la integritatea, substanța și potențialul de utilizare a patrimoniului militar, apărute împotriva distrugerii sau deteriorării din imprudență a patrimoniului militar.

Obiectul material al acestei infracțiuni îl reprezintă armamentul, munițiile, mijloacele de locomoție, tehnica militară sau alte bunuri care reprezintă patrimoniul militar, a căror valoare se cifrează în proporții mari.

Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art.380 CP RM are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă care constă în acțiunea sau în inacțiunea de cauzare a distrugerii sau deteriorării; 2) urmările prejudiciabile sub forma distrugerii sau deteriorării în proporții mari; 3) legătura de cauzalitate dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

În contextul infracțiunii analizate, acțiunea sau inacțiunea de cauzare a distrugerii sau deteriorării presupune încălcarea unor reguli de precauție vizând folosirea focului sau a altor surse de pericol sporit (energie electrică, gaz comprimat, substanțe explozive sau corosive, arme de foc, abur etc.).

În acest sens, se are în vedere, de exemplu, încălcarea Regulilor de siguranță contra incendiilor (anexa nr.15 la Regulamentul Serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova (anexa nr.1 la Decretul Președintelui Republicii Moldova privind aprobarea regulamentelor militare ale Forțelor Armate ale Republicii Moldova, nr.2327 din 03.09.2009) [6]). Conform acestui act normativ, teritoriul unității militare trebuie curățat în permanență de gunoi și de iarbă uscată. Toate depozitele, acoperișurile, platformele cu muniție, secțiile producțiilor de bază și auxiliare, laboratoarele, liniile de înaltă tensiune, stațiile electrice și transformatoarele, coșurile cazangeriilor, castelele de apă, depozitele de carburanți și lubrifianți și de alte mijloace materiale trebuie să fie utilizate cu paratrăsnete și cu alte sisteme de siguranță contra incendiilor și exploziilor, în corespundere cu normele și regulile în vigoare. Căile de acces spre sursele de apă pentru stingerea incendiilor, spre clădiri, precum și toate drumurile de pe teritoriul unității trebuie să fie în permanență libere pentru circulația mașinilor de pompieri.

Încălcarea unor astfel de reguli, dar și a altor reguli similare, constituie temeiul aplicării răspunderii în corespundere cu art.380 CP RM.

În altă privință, menționăm că infracțiunea prevăzută la art.380 CP RM este o infracțiune materială. Ea se consideră consumată din momentul producerii distrugerii sau deteriorării în proporții mari. În cazul în care inacțiunea sau acțiunea de cauzare a distrugerii sau deteriorării nu implică producerea unor asemenea urmări, art.380 CP RM este inaplicabil. În asemenea cazuri, făptuitorului îi poate fi aplicată răspunderea disciplinară în conformitate cu prevederile Legii cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 02.03.2007 [7].

Latura subiectivă a infracțiunii specificate la art.380 CP RM se caracterizează prin imprudență.

Subiectul infracțiunii de distrugere sau deteriorare din imprudență a patrimoniului militar este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii faptei a atins vârsta de 18 ani și care are calitatea specială de militar.

Cu privire la circumstanțele agravante consemnate la alin.(2) art.380 CP RM, acestea au un conținut similar cu cel al agravantelor prevăzute la alin.(3) art.379 CP RM. Astfel că facem trimitere la explicațiile de rigoare.

3. Risipirea sau pierderea patrimoniului militar

În art.381 CP RM, sub aceeași denumire marginală de risipire sau pierdere a patrimoniului militar se reunesc două variante-tip de infracțiuni și două variante agravate de infracțiune. În acord cu alin.(1) art.381 CP RM, prima variantă-tip de infracțiune constă în comercializarea, gajarea sau darea în folosință de către un militar a echipamentului care i-a fost eliberat pentru folosință personală, precum și în pierderea sau deteriorarea acestor obiecte în urma încălcării regulilor de păstrare. Potrivit alin.(2) art.381 CP RM, prima variantă agravată de infracțiune presupune că infracțiunea prevăzută la alineatul (1) este săvârșită: pe timp de război (lit.a)); în condiții de luptă (lit.b)). Conform alin.(3) art.381 CP RM, cea de-a doua variantă-tip de infracțiune se exprimă în pierderea sau deteriorarea, în urma încălcării regulilor de păstrare, a armelor, munițiilor, a mijloacelor de locomoție, a obiectelor de aprovizionare tehnică sau a unui alt patrimoniu militar, încredințat spre a fi folosit în timpul serviciului. În sfârșit, în corespundere cu alin.(4) art.381 CP RM, cea de-a doua variantă agravată de infracțiune presupune că infracțiunea specificată la alineatul (3) este săvârșită: pe timp de război (lit.a)); în condiții de luptă (lit.b)).

Potrivit lit.h) art.5 al Legii cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare, disciplina militară pune în fața fiecărui militar obligația să cunoască și să întrețină regulamentul, în stare permanentă de luptă, armamentul și tehnica încredințată, să păstreze și să administreze eficient patrimoniul militar din dotare.

Aceeași obligație este statuată în subpct.8) pct.15) din anexa nr.1 (Regulamentul Serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova) la Decretul Președintelui Republicii Moldova privind aprobarea regulamentelor militare ale Forțelor Armate ale Republicii Moldova, nr.2327 din 03.09.2009.

Atunci când instrumentele extrapenale devin ineficiente împotriva activităților de risipire sau pierdere a patrimoniului militar, trebuie să intervină legea penală. Articolul 381 CP RM este una dintre reglementările aplicate în acest scop.

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.381 CP RM este, după caz, un obiect juridic simplu sau un obiect juridic complex. Astfel, atunci când această infracțiune presupune modalitatea de comercializare, gajare sau dare în folosință de către un militar a echipamentului care i-a fost eliberat pentru folosință personală, obiectul juridic special îl formează relațiile sociale cu privire la neadmiterea comercializării, gajării sau dării în folosință de către un militar a echipamentului care i-a fost eliberat pentru folosință personală. Totodată – atunci când infracțiunea specificată la alin.(1) art.381 CP RM evoluează în modalitatea de pierdere sau deteriorare a echipamentului, care i-a fost eliberat militarului pentru folosință personală, în urma încălcării regulilor de păstrare – obiectul juridic principal îl formează relațiile sociale cu privire la respectarea regulilor de păstrare a echipamentului care i-a fost eliberat militarului pentru folosință personală. La rândul său, obiectul juridic secundar al infracțiunii în cauză îl constituie relațiile sociale cu privire la posesia asupra echipamentului, care i-a fost eliberat militarului pentru folosință personală ori la integritatea, substanța și potențialul de utilizare a unui asemenea echipament.

Obiectul material al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.381 CP RM îl reprezintă echipamentul care i-a fost eliberat militarului pentru folosință personală.

În acord cu prevederile anexei nr.1 la Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la asigurarea cu echipament a militarilor Forțelor Armate pe timp de pace, nr.104 din 06.02.2008 [8], prin „echipament” se are în vedere: obiectele de uniformă militară; însemnele distinctive ale militarilor structurii militare după gradele militare, genurile de arme, destinația funcțională și personificate; încălțăminte; lenjeria de corp; obiectele de pat, obiectele călduroase de vestimentație; îmbrăcămintea specială; echipamentul sanitar-gospodăresc (echipamentul de inventar destinat pentru asigurarea îndeplinirii cerințelor sanitar-epidemiologice în instituțiile medico-militare) și sportive; corturile; pânzele de cort; stofa pentru confecționarea obiectelor de echipament; materialele de consum (săpunul, detergenții și buretele de baie).

Potrivit anexei nr.1 la Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la asigurarea cu echipament a militarilor Forțelor Armate pe timp de pace, nr.104 din 06.02.2008, echipamentul, cu excepția materialelor de consum direct, se divizează în echipament de folosință personală și echipament de inventar. Astfel, echipament de folosință personală se consideră obiectele de echipament care se eliberează militarilor în proprietate personală după expirarea termenelor lor de exploatare. Echipament de inventar se consideră obiectele de echipament care se eliberează militarilor în folosință personală temporară.

Prevederi similare se conțin în anexa nr.1 la Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la asigurarea cu echipament a efectivului Armatei Naționale pe timp de pace, nr.561 din 02.08.2012 [9].

Precizăm că obiectul material al infracțiunii examinate poate să-l reprezinte numai echipamentul care i-a fost eliberat militarului pentru folosință personală. De exemplu, într-o speță, obiectul material al infracțiunii specificate la alin.(1) art.381 CP RM îl reprezintă uniforma militară eliberată pentru folosință personală în timpul efectuării serviciului militar, a cărei valoare este de 587,29 lei [10].

Normele de asigurare cu echipament a militarilor Forțelor Armate pe timp de pace sunt stabilite în anexa nr.5 la Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la asigurarea cu echipament a militarilor Forțelor Armate pe timp de pace, nr.104 din 06.02.2008, precum și în anexa nr.2 la Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la asigurarea cu echipament a efectivului Armatei Naționale pe timp de pace, nr.561 din 02.08.2012.

Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.381 CP RM cunoaște două variante. Astfel, în prima sa variantă, latura obiectivă constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de comercializare, gajare sau dare în folosință a echipamentului care i-a fost eliberat făptuitorului pentru folosință personală. În cea de-a doua variantă a sa, latura obiectivă include următoarele trei semne: 1) fapta prejudiciabilă care constă în acțiunea sau în inacțiunea de încălcare a regulilor de păstrare a echipamentului care i-a fost eliberat făptuitorului pentru folosință personală; 2) urmările prejudiciabile sub forma pierderii sau deteriorării echipamentului care i-a fost eliberat făptuitorului pentru folosință personală; 3) legătura de cauzalitate dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

Dacă e să ne referim la prima dintre variantele laturii obiective consemnate mai sus, trebuie să menționăm că comercializarea, gajarea sau darea în folosință a echipamentului, care i-a fost eliberat făptuitorului pentru folosință personală, constituie trei forme diferite ale înstrăinării acestui echipament: comercializarea reprezintă înstrăinarea în schimbul unei sume de bani; gajarea se concretizează în depunerea respectivului echipament de către făptuitorul debitor la dispoziția creditorului său drept garanție pentru plata la termenul convenit a unei datorii; darea în folosință constă în înstrăinarea temporară a echipamentului, care i-a fost eliberat făptuitorului pentru folosință personală, în vederea beneficierii de către utilizator de calitățile utile ale acestui echipament.

Privitor la cea de-a doua variantă a laturii obiective nominalizată mai sus, fapta prejudiciabilă presupune încălcarea unor reguli care sunt fixate în anexa nr.1 la Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la asigurarea cu echipament a militarilor Forțelor Armate pe timp de pace, nr.104 din 06.02.2008. De exemplu, la pct.21 din această anexă se stabilește că militarii, cărora li s-a eliberat echipament în folosință personală, sunt obligați să folosească echipamentul conform destinației, să întrețină acest echipament în stare corespunzătoare. De asemenea, potrivit subpct.7) pct.190 din anexa nr.1 (Regulamentul Serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova) la Decretul Președintelui Republicii Moldova privind aprobarea regulamentelor militare ale Forțelor Armate ale Republicii Moldova, nr.2327 din 03.09.2009, soldatul este obligat să poarte cu grijă echipamentul, să-l repare la timp și îngrijit, să-l curețe zilnic și să-l păstreze în locurile stabilite. Prevederi similare se conțin în pct.20 din anexa nr.1 la Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la asigurarea cu echipament a efectivului Armatei Naționale pe timp de pace, nr.561 din 02.08.2012.

La această ultimă variantă a laturii obiective se referă următoarea speță: *P.I. a fost condamnat în conformitate cu alin.(1) art.381 CP RM. În fapt, acesta îndeplinea serviciul militar în Batalionul Geniu (dislocat în satul Negrești, raionul Strășeni), compania pionieri, ca genist, având gradul de soldat. La 01.03.2009, părăsind teritoriul unității militare, P.I. era îmbrăcat în uniformă militară, pe care ulterior a pierdut-o, locul aflării acesteia nefiindu-i cunoscut. În acest fel, unității militare i-a fost cauzat un prejudiciu în mărime de 876,79 lei, alcătuit din valoarea: unei scurte călduroase mozaicate – 234,00 lei, căciulii din blană – 56,25 lei, tunicii și pantalonilor mozaicați – 234,48 lei, bocancilor – 241,5 lei, lenjeriei de corp – 26,25 lei, lenjeriei călduroase – 33,75 lei, obielelor de iarnă – 12,02 lei, mănușilor de iarnă – 31,12 lei, scuturii pentru pantaloni – 7,42 lei [11].*

În alt context, menționăm că infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.381 CP RM este, după caz, o infracțiune formală sau materială.

Atunci când este formală, ea se consideră consumată din momentul comercializării, gajării sau dării în folosință a echipamentului care i-a fost eliberat făptuitorului pentru folosință personală. Atunci când este materială, infracțiunea analizată se consideră consumată din momentul pierderii sau deteriorării respectivului echipament. În cazul în care încălcarea regulilor de păstrare a echipamentului, care i-a fost eliberat făptuitorului pentru folosință personală, nu implică producerea unor asemenea urmări, alin.(1) art.381 CP RM este inaplicabil. În asemenea cazuri, făptuitorului îi poate fi aplicată răspunderea disciplinară în conformitate cu prevederile Legii cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare.

Latura subiectivă a faptei infracționale specificate la alin.(1) art.381 CP RM se caracterizează prin intenție directă (atunci când această infracțiune presupune modalitatea de comercializare, gajare sau dare în folosință de către un militar a echipamentului care i-a fost eliberat pentru folosință personală) ori prin intenție sau imprudență față de fapta prejudiciabilă și doar prin imprudență față de urmările prejudiciabile (atunci când infracțiunea specificată la alin.(1) art.381 CP RM evoluează în modalitatea de pierdere sau deteriorare a echipamentului, care i-a fost eliberat militarului pentru folosință personală, în urma încălcării regulilor de păstrare).

Motivul infracțiunii în cauză sunt: interesul material; năzuința de a obține unele avantaje nepatrimoniale (atunci când infracțiunea dată presupune modalitatea de comercializare, gajare sau dare în folosință de către un militar a echipamentului care i-a fost eliberat pentru folosință personală); superficialitatea în raport cu respectarea regulilor de păstrare a echipamentului care i-a fost eliberat făptuitorului pentru folosință personală (atunci când infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.381 CP RM evoluează în modalitatea de pierdere sau deteriorare a echipamentului, care i-a fost eliberat militarului pentru folosință personală, în urma încălcării regulilor de păstrare).

Subiectul infracțiunii specificate la alin.(1) art.381 CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii faptei a atins vârsta de 18 ani și care are calitatea specială de militar.

Referitor la circumstanțele agravante consemnate la alin.(2) art.381 CP RM, acestea au un conținut similar cu cel al agravantelor prevăzute la alin.(3) art.364 CP RM. Astfel că facem trimitere la explicațiile de rigoare.

În cele ce urmează vom efectua analiza infracțiunii specificate la alin.(3) art.381 CP RM.

Obiectul juridic special al acestei infracțiuni are un caracter complex: obiectul juridic principal îl formează relațiile sociale cu privire la respectarea regulilor de păstrare a armelor, munițiilor, a mijloacelor de locomoție, a obiectelor de aprovizionare tehnică sau a unui alt patrimoniu militar, încredințat spre a fi folosit în timpul serviciului; obiectul juridic secundar îl constituie relațiile sociale cu privire la posesia asupra armelor, munițiilor, a mijloacelor de locomoție, a obiectelor de aprovizionare tehnică sau a unui alt patrimoniu militar – încredințat spre a fi folosit în timpul serviciului – ori la integritatea, substanța și potențialul de utilizare a unui asemenea patrimoniu.

Obiectul material al infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.381 CP RM îl reprezintă armele, munițiile, mijloacele de locomoție, obiectele de aprovizionare tehnică sau alte bunuri care reprezintă patrimoniul militar încredințat spre a fi folosit în timpul serviciului.

Latura obiectivă a infracțiunii analizate are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă care constă în acțiunea sau în inacțiunea de încălcare a regulilor de păstrare a armelor, munițiilor, a mijloacelor de locomoție, a obiectelor de aprovizionare tehnică sau a unui alt patrimoniu militar, încredințat spre a fi folosit în timpul serviciului; 2) urmările prejudiciabile sub forma pierderii sau deteriorării unui asemenea patrimoniu militar; 3) legătura de cauzalitate dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

Fapta prejudiciabilă specificată la alin.(3) art.381 CP RM presupune încălcarea unor reguli care sunt fixate în anexa nr.1 (Regulamentul Serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova) la Decretul Președintelui Republicii Moldova privind aprobarea regulamentelor militare ale Forțelor Armate ale Republicii Moldova, nr.2327 din 03.09.2009. De exemplu, potrivit subpct.6) pct.190 al acestui act normativ, soldatul este obligat să cunoască la perfecție și să întrețină în stare de funcționare, curățare, gata de luptă, echipamentul, armamentul și tehnica militară încredințată.

Infracțiunea prevăzută la alin.(3) art.381 CP RM este o infracțiune materială. Ea se consideră consumată din momentul pierderii sau deteriorării armelor, munițiilor, a mijloacelor de locomoție, a obiectelor de aprovizionare tehnică sau a unui alt patrimoniu militar, încredințat spre a fi folosit în timpul serviciului. În cazul în care încălcarea regulilor de păstrare a respectivului patrimoniu militar nu implică producerea unor asemenea urmări, alin.(3) art.381 CP RM nu este aplicabil. În asemenea situații, făptuitorului îi poate fi aplicată răspunderea disciplinară în conformitate cu prevederile Legii cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare.

Latura subiectivă a infracțiunii specificate la alin.(3) art.381 CP RM se caracterizează prin intenție sau imprudență față de fapta prejudiciabilă și doar prin imprudență față de urmările prejudiciabile.

Motivul infracțiunii examinate se exprimă, în principal, în superficialitatea în raport cu respectarea regulilor de păstrare a armelor, munițiilor, a mijloacelor de locomoție, a obiectelor de aprovizionare tehnică sau a unui alt patrimoniu militar, încredințat spre a fi folosit în timpul serviciului.

Subiectul infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.381 CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii faptei a atins vârsta de 18 ani și care are calitatea specială de militar.

Este de menționat că circumstanțele agravante consemnate la alin.(4) art.381 CP RM au un conținut similar cu cel al agravantelor specificate la alin.(3) art.364 CP RM. Astfel că facem trimitere la explicațiile de rigoare.

Concluzii

1) Obiectul juridic special al infracțiunilor contra patrimoniului militar îl formează relațiile sociale cu privire la: integritatea, substanța și potențialul de utilizare a patrimoniului militar – apărute împotriva distrugerii sau deteriorării intenționate a patrimoniului militar – lezate prin infracțiunile specificate la art.379 CP RM; integritatea, substanța și potențialul de utilizare a patrimoniului militar – apărute împotriva distrugerii sau deteriorării din imprudență a patrimoniului militar – lezate prin infracțiunea prevăzută la art.380 CP RM; neadmiterea comercializării, gajării sau dării în folosință de către un militar a echipamentului care i-a fost eliberat pentru folosință personală, lezate prin infracțiunea specificată la alin.(1) art.381 CP RM (atunci când presupune modalitatea de comercializare, gajare sau dare în folosință de către un militar a echipamentului care i-a fost eliberat pentru folosință personală);

2) în cazul infracțiunii specificate la alin.(1) art.381 CP RM (atunci când evoluează în modalitatea de pierdere sau deteriorare a echipamentului, care i-a fost eliberat militarului pentru folosință personală, în urma încălcării regulilor de păstrare), obiectul juridic principal îl formează relațiile sociale cu privire la respectarea regulilor de păstrare a echipamentului care i-a fost eliberat militarului pentru folosință personală; obiectul juridic secundar îl constituie relațiile sociale cu privire la posesia asupra echipamentului, care i-a fost eliberat militarului pentru folosință personală, ori la integritatea, substanța și potențialul de utilizare a unui asemenea echipament;

3) în ipoteza infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.381 CP RM, obiectul juridic principal îl formează relațiile sociale cu privire la respectarea regulilor de păstrare a armelor, munițiilor, a mijloacelor de locomoție, a obiectelor de aprovizionare tehnică sau a unui alt patrimoniu militar, încredințat spre a fi folosit în timpul serviciului; obiectul juridic secundar îl constituie relațiile sociale cu privire la posesia asupra armelor, munițiilor, a mijloacelor de locomoție, a obiectelor de aprovizionare tehnică sau a unui alt patrimoniu militar – încredințat spre a fi folosit în timpul serviciului – ori la integritatea, substanța și potențialul de utilizare a unui asemenea patrimoniu;

4) obiectul material al infracțiunilor contra patrimoniului militar îl reprezintă corpul persoanei (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.379 CP RM); bunurile mobile sau imobile, a căror valoare se cifrează în proporții mari (în cazul infracțiunii specificate la alin.(2) art.379 CP RM); armamentul, munițiile, mijloacele de locomoție, tehnica militară sau alte bunuri care reprezintă patrimoniul militar (în ipoteza infracțiunilor prevăzute la art.379 CP RM); bunurile, care reprezintă patrimoniul militar, a căror valoare se cifrează în proporții mari (în situația infracțiunilor specificate la alin.(2) art.379 și art.380 CP RM); echipamentul care i-a fost eliberat militarului pentru folosință personală (în cazul infracțiunii specificate la alin.(1) art.381 CP RM); armele, munițiile, mijloacele de locomoție, obiectele de aprovizionare tehnică sau alte bunuri care reprezintă patrimoniul militar încredințat spre a fi folosit în timpul serviciului (în ipoteza infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.381 CP RM);

5) datorită specificului lor, infracțiunile contra patrimoniului militar nu au victimă;

6) infracțiunile prevăzute la art.379-381 CP RM sunt săvârșite pe calea acțiunii (și) sau inacțiunii;

7) de cele mai dese ori, infracțiunile contra patrimoniului militar au o factură materială. Doar în situația infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.381 CP RM se atestă existența semnelor atât ale unei infracțiuni materiale, cât și ale unei infracțiuni formale;

8) timpul de război este un semn secundar obligatoriu al laturii obiective în ipoteza infracțiunilor specificate la lit.a) alin.(3) art.379, lit.a) alin.(2) art.380, lit.a) alin.(2) și lit.a) alin.(4) art.381 CP RM;

9) ambianța infracțiunii (și anume – condițiile de luptă) constituie un semn secundar obligatoriu al laturii obiective în cazul infracțiunilor prevăzute la lit.b) alin.(3) art.379, lit.b) alin.(2) art.380, lit.b) alin.(2) și lit.b) alin.(4) art.381 CP RM;

10) infracțiunea specificată la art.380 CP RM este săvârșită din imprudență. În situații de altă natură, făptuitorul manifestă intenție sau imprudență față de fapta prejudiciabilă și numai imprudență în raport cu urmările prejudiciabile (de exemplu, în cazul infracțiunilor prevăzute la alin.(1) art.381 (în ipoteza pierderii sau deteriorării echipamentului care i-a fost eliberat făptuitorului pentru folosință personală, în urma încălcării regulilor de păstrare) și la alin.(3) art.381 CP RM). În celelalte cazuri, infracțiunile contra patrimoniului militar sunt săvârșite cu intenție;

11) subiectul infracțiunilor contra patrimoniului militar este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 18 ani și care are calitatea specială de militar.

Referințe:

1. Monitorul Oficial al Parlamentului Republicii Moldova, 1991, nr.11.
2. Monitorul Oficial al Parlamentului Republicii Moldova, 1992, nr.3.
3. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.200-203.
4. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr.27-28.
5. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr.6-12.
6. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.143.
7. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.78-81.
8. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.34-36.
9. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.166-169.
10. *Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 16.01.2014. Dosarul nr.4-Ire-18/14.* [Accesat: 22.05.2016]
Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=256
11. *Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 07.07.2010. Dosarul nr.1ra-845/10.* [Accesat: 22.05.2016]
Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_old.php?id=24274

Prezentat la 25.05.2016